

CADRUL DIDACTIC ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SIMULTAN: ASPECTE STRATEGICE¹

Natalia MELNIC,
doctor în pedagogie, lector universitar,
Institutul de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic,
al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău, R. Moldova
melnic_natalia@mail.ru
ORCID iD: 0000-0002-1996-1712

Rezumat: *Specificul muncii profesorului care predă la ore simultane constă în alternarea activității sale directe cu elevii unei clase, cu activitatea individuală a elevilor celeilalte clase, ținând cont de faptul că sarcinile didactice sunt desfășurate în același indice de timp ca și în activitatea cu o singură clasă. Totodată, trebuie asigurat un echilibru între activitatea directă și munca independentă, alternarea acestor forme realizându-se în faze sau etape de lucru, având întotdeauna grijă ca selecția și dozarea sarcinilor pentru activitatea independentă să permită realizarea. a obiectivelor. Relațiile pedagogice pot lua forma unor relații de cooperare autentice. Totul depinde de viziunea pedagogică a profesorului, de dăruirea și capacitatea sa de a transforma totul în artă – o artă în care copilul este centrul universului.*

Cuvinte-cheie: *educație simultană, profesor, comunicare, muncă individuală, eficiență.*

Abstract: *The specificity of the work of the teacher who teaches in simultaneous classes consists in alternating his direct activity with the students of one class, with the individual activity of the students of the other class, taking into account the fact that the teaching tasks are carried out in the same time index as in the activity with a single class. At the same time, a balance must be ensured between direct activity and independent work, the alternation of these forms being carried out in phases or stages of work, always taking care that the selection and dosage of the tasks for the independent activity allow the achievement of the objectives. Pedagogical relationships can take the form of genuine cooperative relationships. Everything depends on the pedagogical vision of the teacher, on his dedication and ability to turn everything into art - an art in which the child is the center of the universe.*

Keywords: *simultaneous education, teacher, communication, individual work, eficiență.*

¹ Articolul a fost realizat în cadrul Proiectului „Fundamentarea paradigmei de profesionalizare a cadrelor didactice în contextul provocărilor societale”. Cifrul: 20.80009.0807.45

Învățământul simultan este specific mediului rural, în care efectivele de copii sunt reduse considerabil datorită scăderii natalității. Acest tip de învățământ are câteva note caracteristice pentru cadrul didactic un plan de îmbunătățire a acestei probleme din școală:

Planificările și documentele de proiectare (planurile de lecție) trebuie realizate cu o legătură între ele. În ceea ce privește managementul clasei de elevi, învățătorul trebuie să fie un bun moderator, să aibă o coordonare foarte bună astfel încât să acorde atenție sporită tuturor elevilor iar comunicarea didactică și mesajul educațional să fie eficiente pentru ambele clase.

Pentru ca să corespundă predării simultane, clasele ar trebui dotate cu câte 2 table fiecare și elevii pot fi separați corespunzător în spațiu [5].

Activitățile de predare sunt realizate simultan pentru clasele implicate, forma de organizare a clasei fiind pe grupe, frontal și individual.

Activitatea de predare – învățare – evaluare este structurată astfel încât la una din clase să realizeze lecție de transmitere de cunoștințe noi, iar la cealaltă, consolidarea și evaluarea cunoștințelor din lecția anterioară sau formare de priceperi și deprinderi [5].

Cadrele didactice incluse în acest sistem de învățământ trebuie să cunoască bine metodologia predării simultane. În învățământul simultan trebuie să dezvoltăm deprinderile de muncă independentă și de lucru pe echipe sau în grup ale elevilor, astfel încât ei să poată rezolva sarcinile date de învățător, în timp ce acesta lucrează direct cu cealaltă clasă de elevi.

În cazul muncii independente, sarcinile trebuie explicate elevilor cât mai clar. Când se lucrează pe echipe, acestea trebuie organizate omogen, fiind echilibrate din punct de vedere al numărului de elevi și aceștia să fie grupați omogen, în funcție de nivelul lor de cunoștințe, disciplină etc. În lecțiile pe care le organizează nu trebuie să lipsească conexiunea inversă, obținerea performanței, a retenției și transferului cunoștințelor. Învățătorul trebuie să esențializeze cunoștințele și să gestioneze optim timpul didactic, să asigure o densitate corespunzătoare a lecției pentru ambele clase [5].

Pentru o bună coordonare la clasă a învățătorului, în demersul didactic se recomandă realizarea proiectării didactice în comun pentru cele două clase componente, pentru a realiza un decalaj între etapele unităților de învățare. Astfel el poate realiza îmbunătățirea activității de proiectare a activităților educative la clasa simultană prin defalcarea sarcinilor de lucru pe fiecare clasă și paralel a bugetului de timp avut la dispoziție pentru realizarea fiecărui obiectiv în parte.

De asemenea, învățătorul de la clasele simultane trebuie să manifeste atenție în ceea ce privește abordarea diferențiată a elevilor la care se constată rămăneri în urmă la anumite discipline sau probleme de învățare [4].

În cazul în care are în clasă și elevi integrați cu CES sau suspecți CES, munca lui este cu atât mai dificilă cu cât trebuie să realizeze adaptarea curriculară pentru aceștia și să realizeze o muncă diferențiată, adaptând încă o dată conținuturile [4].

Timpul pe care îl acordă învățătorul celor două clase, în timpul orei de curs trebuie să fie același. Misiunea profesorilor nu este simplă; ei trebuie să înțeleagă acest lucru și să adopte o atitudine pozitivă față de acest tip de învățământ, în favoarea copiilor: clasele trebuie să fie bine organizate, dotate din punct de vedere al resurselor educaționale, să sugereze activități antrenante prin colțurile tematice organizate. Unitățile școlare în care predau oameni dedicați meseriei vor fi eficiente.

Cum reușesc copiii să învețe în aceste condiții și cum reușesc profesorii să le predea?

Sunt avantaje și dezavantaje [4]. Pentru cadrul didactic este un dezavantaj pentru că timpul practic se înjumătățește. Și pentru elevi putem spune, dar elevii au avantajul în cazul în care unele cunoștințe le-au uitat sau nu le-au dobândit la timpul potrivit și le pot relua în momentul în care se predă la clasă simultan. Tipul acesta de învățământ îi învață să lucreze independent, să gândească, pe când, în cazul unei clase de sine-stătătoare, vă dați seama, orice problemă au, întrebă profesorul sau învățătorul, ei având tot timpul activitate directă [6].

Secretul succesului activității simultane îl constituie tocmai capacitatea și priceperea învățătorului de a asigura, în primul rand, un conținut și forme adecvate exercițiilor de muncă independentă pe care trebuie să le efectueze, precum și de a alterna corect activitatea directă cu muncă independentă a elevilor [9].

Analizând cu atenție cele două condiții de predare-învățare, cel la clase cu efective normale și la clase simultane, se poate aprecia ca, sub anumite aspecte, activitatea simultana prezintă unele avantaje referitoare la activitatea cu un număr mai mic de elevi și la posibilitățile de formare a deprinderilor de muncă independentă și autocontrol. Totuși, procesul de predare-învățare - evaluare desfășurat la clase simultane solicită un volum mare de lucru pentru învățători, o pregătire temeinică a fiecărei lecții în vederea asigurării unei densități a activităților directe cu elevii, precum și a muncii independente. [4] Realizarea unor astfel de cerințe depinde în mare măsură de măiestria pedagogică a învățătorului, de puterea lui de creație, de felul în care cunoaște potențialul fiecărui elev în parte, pentru a acționa în vederea depășirii greutăților specifice predării – învățării [11].

Desigur că fiecare moment în organizarea și desfășurarea activității în condiții simultane își are importanța sa și impune respectarea unor condiții de ordin pedagogic și psihologic.

Astfel, gruparea claselor, unul din momentele de început ale organizării, are în vedere:

- Asigurarea continuității activității învățătorului cu același colectiv de elevi;
- Stabilirea claselor cu care învățătorul lucrează simultan, în așa fel încât să nu fie alăturate cu vârsta pentru a asigura desfășurarea muncii independente în condiții corespunzătoare;
- Repartizarea claselor pe învățători, încă de la terminarea cursurilor anului

anterior pentru a acorda acestora timpul necesar studierii cu atenție a programelor școlare la cele două, trei sau patru clase la care vor preda [9].

Revenind la cele două momente importante ale lectiei la clasele simultane, trebuie precizat ca în cadrul activității directe, învățătorul transmite noile cunoștințe stimulând participarea conștientă a elevilor, folosind metode și procedee care să dezvolte procesele gândirii (analiza, sinteza, comparatia, abstractizarea, generalizarea), precum și capacitățile de exprimare, care să trezească interesul pentru învățatură, să formeze priceperi și deprinderi de munca intelectuală.

Activitatea independentă contribuie atât la formarea deprinderilor de lucru individual, cât și la dobândirea unor noi cunoștințe. Prin urmare, identificăm:

- Munca independentă pregătitoare pentru predarea cunoștințelor noi;
- Munca independentă ulterioară activității de predare [2].

Munca independentă pregătitoare este considerată ca fiind mai dificilă și se utilizează la clasele a III-a și a IV-a, ai căror elevi au o pregătire și unele deprinderi de activitate intelectuală care să permită însușirea de noi cunoștințe prin eforturi proprii. Aceasta activitate independentă pregătitoare poate fi dată și la clasele I și II, cu condiția să fie bine pregătită, să respecte particularitățile de vârstă și să fie organic legată de subiectul lectiei. Exemplu: activități de observare a unor materiale didactice, lucru pe texte, exerciții pregătitoare la matematica, cunoașterea mediului etc. Toate acestea, dacă sunt bine orientate, pot stimula curiozitatea, spiritul de investigație și interesele copiilor, dorința de a cunoaște, creând astfel o puternică motivație. În munca independentă ulterioară activității de predare, accentul este pus pe consolidarea cunoștințelor, dar mai ales pe formarea priceperilor și deprinderilor de munca intelectuală independentă, sarcina importantă și specifică în predarea la clasele simultane. Se știe că pe măsura formării acestor capacități, începând din clasele I - II, întreaga activitate educativă se desfășoară tot mai bine, cu o eficiență tot mai sporită.

În organizarea activității independente ulterioare muncii cu învățătorul, fișele de munca independentă pot cuprinde sarcini de munca diferențiată, în funcție de nivelul, posibilitățile și interesele fiecărui copil. Ele se dovedesc deosebit de utile și au următoarele avantaje:

- Posibilitatea individualizării sarcinilor în funcție de progresul fiecărui elev;
- Adunarea și păstrarea fișelor cu temele rezolvate permite o bună cunoaștere a evoluției tuturor elevilor;
- Cerința de a rezolva sarcinile de pe fișă, îmbina controlul cu autocontrolul, permitând aplicarea principiilor învățământului programat, adaptat nivelului acestor clase;
- Timpul de lucru este mai bine folosit (rapiditate, liniște) în raport cu temele date pe tabla spre a fi copiate în caiete, sau copierea din manuale, elevii deranjându-te reciproc, când au de rezolvat același exercițiu.

Asemenea fișe se întocmesc pentru fiecare lecție și comportă o muncă suplimentară, care nu constituie o pierdere de timp, dacă o raportăm la economia de timp și energia din cadrul lecțiilor, la atractivitatea și eficiența acestui demers.

În munca la clase simultane există și activități comune, ocazionate de temele lecțiilor, de optionalul ales sau de faptul ca nu permit o desfășurare separată, pe clase, în intervale orare diferite.

Prin aceste activități se captează atenția ambelor clase: purtându-se conversații cu elevii, se fixează unele cunoștințe, se dobândesc altele noi sau se revad și se consolidează unele priceperi și deprinderi însușite anterior. Elevii clasei mai mici preiau ideile, le repetă, se conving de adevărul unor cunoștințe. Efectul educativ al activităților organizate prin munca comună (exemplu: activități practice, excursii, serbări, proiecte, realizarea unor portofolii folosind metoda proiectelor, afișe, educație muzicală, educație fizică etc.) este mare iar cunoștințele se transmit mai ușor de la elev la elev. Condiția esențială a organizării activității comune este identitatea tematică [9].

Predarea la clase simultane este mai solicitantă atât în ceea ce privește pregătirea, cât și realizarea, necesitând investiții mai mari din partea personalului didactic și ducând adesea la nemulțumiri, la un stres crescut în rândul profesorilor.

Fiind un bun manager al grupului clasei, cadrul didactic, în general, dar cu precădere cel din învățământul simultan: [7]

1. monitorizează înțelegerea conținuturilor de către fiecare elev din fiecare clasă, acordând interes sporit feedback-ului
2. monitorizează progresul raportat la competențele specifice ale fiecărei clase;
3. identifică momentele în care atenția, interesul și motivația elevilor pentru învățare scade și intervine cu promptitudine;
4. respectă ritmul individual al fiecărui elev;
5. se respectă principiul calității în educație, chiar dacă predă simultan mai multor clase;
6. manifestă încredere în elevi și diversifică situațiile de învățare, asigurând egalitatea de șanse;
7. construiește experiențe de învățare de calitate, care au în vedere formarea unor elevi competenți
8. valorifică experiențele anterioare ale elevilor;
9. are în vedere obiectivele propuse;
10. implică elevii în construirea cunoașterii și nu transmite cunoștințe gata elaborate: încurajează interactivitatea, dar în același timp respectă particularitățile și stilul de învățare al fiecărui copil, asigurând fiecăruia un mediu propice învățării [10].

Profesorul trebuie să dețină o serie de abilități și competențe cum ar fi:

1. Abilități de prospectare, previziune, planificare și proiectare.
2. Capacitate decizională.
3. Capacitatea de a organiza, monitoriza, motiva și coordona activitatea clasei.

4. Capacitatea de comunicare asertivă, de relaționare și influențare a clasei.
5. Administrarea corectă a sancțiunilor și a recompenselor.
6. Echilibrul adecvat între autoritate, putere și responsabilitate.
7. Capacitatea de adaptare la situațiile de criză și rezistență crescută la situațiile de stres [7, p. 369].

În vederea asigurării eficienței activității și a stabilirii unor relații pozitive în cadrul grupului de la începutul anului școlar profesorul care urmează a fi încadrat la o clasă, ar trebui să reflecte asupra unor întrebări în căutarea unor informații care să-l sprijine în proiectarea organizației și desfășurarea programului zilnic:

- Unde este localizată școala? cât timp le ia copiilor pentru a ajunge la școală?
- La ce clase vor predă?
- Ce vârste au elevii ce abilități deprinderi și cunoștințe dețin la aceste vârste?
- Care sunt avantajele dar și limitate desfășurării programului în regim simultan cu clasa eterogenă din punct de vedere al vârstei?
- Care este statutul social socioeconomic al familiilor lor?
- Există elevi cu cerințe educaționale speciale?
- Ce resurse materiale sunt la îndemână, de ce resurse mai are nevoie?

Plecând de la aceste răspunsuri pe care acesta este să le identifice în experiențele altor cadre didactice care au predat în regimul simultan, fie prin studiu individual, fie prin experiențe personale se vor crea premise pentru a înțelege experimentarea activității didactice. Doar realizând o diagnoză eficientă cadrul didactic va fi capabil să proiecteze un traseu educațional performant pentru proprii elevi la nivel general și individual adaptând procesul instructiv educativ la specificul cultural, economic și social al zonei [10].

În dezvoltarea abilităților de planificare a asigurării unei organizării eficiente a programului, având în vedere că susținem desfășurarea întâlnirii de dimineață cu toți elevii în fiecare zi cu o durată de 10 minute agendă zilei poate fi prezentată și discutată în cadrul acestei activități. Beneficiile pe care le are aceasta din punct de vedere socio-emoțional sunt multiple: conferă stare de bine elevilor, le oferă șansa de a împărtăși diverse experiențe de viață, de a adresa întrebări, de a fi apreciați și respectați de ceilalți. Faptul că în clasa în regim simultan elevii se pot simți ca într-o familie datorită eterogenității vârstelor, Întâlnirea de dimineață poate fi considerată un punct forțe al programului zilnic generator de bună dispoziție sau o activitate eficientă de worm-up.

Cadrul didactic poate introduce concepte cheie referitoare la tema abordată tuturor elevilor din clasele simultane apoi să creeze activități de învățare specific nivel de clasă. De exemplu, într-o lecție a subiectului este *măsurarea timpului*. Poate fi confecționat un ceas cu toți elevii și celor din clasele debutante li se poate solicita să personalizeze acel timp în care să-și îngrijească cei din clasele a III-a

și a IV-a se discută despre aspecte concrete legate de măsurarea timpului de organizarea și planificarea acestuia, de alcătuirea unui program zilnic etc.

Pentru ca activitățile școlare să fie plăcute de elevi, să îi motiveze în învățare, dar și pentru a fi antrenante este utilă introducerea în programul zilnic a activităților recreative realizate cu toți elevii în vederea socializării, dar și acordarea unui timp pentru jocul liber, sau alte tipuri de jocuri pe care elevii le prefer. Este nevoie ca profesorul să introducă astfel de momente care au ca scop relaxare elevilor, combaterea monotoniei, crearea bunei dispoziții etc. De asemenea, pentru a dezvolta elevilor deprinderi practice și abilități de viață, profesorul poate stabili de comun acord cu elevii alocarea unui timp de 10 minute la finalul zilei, pentru a face ordine și curățenie în sala de clasă. Considerăm că este o variantă mai eficientă decât cea în care elevul de serviciu face acest lucru, deoarece fiecare elev trebuie să manifeste responsabilitatea în acest sens.

În organizarea activităților de la clasele simultane, cadrul didactic trebuie să dovedească creativitatea atât în proiectare cât și în desfășurarea acestora. Timpul este un factor crucial în activitatea de clasă simultană; lecția necesită o proiectare atentă, activitatea independentă va fi foarte bine alcătuită cu un timp de rezolvare egal cu activitatea directă pe care profesorul o va derula cu cealaltă clasă.

În vederea desfășurării cu succes a lecțiilor este necesar ca profesorul:

- se elaborează un orar flexibil;
- să aleagă unități tematice în cazul anumitor discipline care pot fi abordate la toate clasele;
- să identifice stilurile de învățare ale elevilor în vederea individualizării și a diferențierii dar și a respectării unor reguli legate de condițiile spațiale de îngrijire care sunt necesare elevilor pentru învățare;
- să asigure logica și coerență în activități astfel încât să nu existe treceri bruște de la o etapă la alta;
- să abordeze conținuturile în mod integrat.

În realizarea programului zilnic în învățământul simultan cadrul didactic poate apela la utilizarea unor suporturi vizuale în organizarea activității. Ele îl pot ajuta la asigurarea structurii și a rutinei, încurajării independenței, îmbunătățirea înțelegerii. Suporturile vizuale pot fi folosite în mai multe moduri, de exemplu:

- *ca un singur mesaj*, elevul ridică un cartonaș galben din buzunar atunci când trebuie să meargă la toaletă;
- în combinație, pentru a crea un calendar zilnic, grafic sau diagramă de recompensă pentru a face sau alegere;
- pentru a ilustra o poveste socială sau o conversație, de exemplu se poate face cu benzi desenate (<https://-cum-folosim-suporturile-vizuale-în-terapia-copiilor>).

O idee interesantă care poate fi aplicată în practică cu ușurință în vederea menținerii implicării active a elevilor în activitățile propuse poate să aibă în vedere următoarele sugestii pentru elevi pe care cadrul didactic le poate afișa în sala de clasă la locul vizibil.

Ce trebuie să fac eu atunci când profesorul este implicat în activitatea elevilor de la cealaltă clasă? Să realizeze sarcinile primite, să lucreze permanent cât mai bine posibil.

Ce trebuie să fac dacă întâmpin dificultăți în rezolvarea unei sarcini propuse? Trec mai departe la următoarea sarcină încerc mai mult, solicit ajutorul unui colegiu din clasa mea.

Ce trebuie să fac dacă am terminat? Citesc, mă relaxes, îmi finalizez o altă activitate

Alte modalități de utilizare a surplusului de timp în favoarea elevului sunt în continuare:

- să verifice umiditatea plantelor din colțul verde;
- să completeze în jurnalul clasei;
- să caute informații despre autorul textului pe care îl vor studia la ora de comunicare în limba română în cărțile bibliotecii clasei sau pe internet;
- să realizeze figurine cu elementele pătratului sau prin tehnica origami;
- să ajute Elevii din clasa mai mică la realizarea unor lucrări;
- să pregătească materialele necesare pentru următoarea lecție;
- să rezolve probleme de logică din culegeri [3].

Învățătorul trebuie să pregătească cu multă atenție și dedicare lecțiile și în mod special conținutul activității independente a elevilor și să gândească unitar atunci când planifică conținuturile din programă. Secretul succesului activității simultane îl constituie tocmai capacitatea și priceperea învățătorului de a asigura, în primul rând, un conținut și forme adecvate exercițiilor de muncă independentă pe care trebuie să le efectueze, precum și de a alterna corect activitatea directă cu munca independentă a elevilor [4].

Referințe bibliografice:

1. Brițchi A., Sadovei A. *Învățământul simultan*, note de curs pentru studenți în procesul de formare inițială și continuă, Chișinău, 2014.
2. <https://artsdocbox.com/Humor/102448591-Educatia-plus-an-vi-nr-2-10-2009.html>
3. <https://dokumen.tips/documents/modul-predare-simultana.html>
4. <https://edict.ro/invatamantul-simultan-in-mediul-rural/>
5. <https://ro.scribd.com/document/52269858/Modul-Predare-simultana/>
6. <https://superbebe.ro/educatie/profesor-de-la-sat-invatamantul-simultan-are-avantaje-si-dezavantaje-pentru-elevi/>
7. <https://vbook.pub/documents/ghidul-profesorului-din-invatamantul-pri-42m8jgqy3ko1>
8. <https://www.proform.snsr.ro/baza-de-date-online-cu-bune-practici-pentru-dezvoltarea-capacitatii-institutionale-a-scolilordefavorizate/>
9. <https://www.rasfoiesc.com/educatie/didactica/MODALITATI-DE-EFICIENTIZAREA-A-15.php>
10. https://www.researchgate.net/publication/334431308_Personalitatea_profesorului_din_invatamantul_primar
11. <https://www.scribd.com/document/396675724/00modalitatideeficientizareaactivitatii-laclassescupredaresimultana-doc>